

Kazimierz Harłodziński, Przemiany struktury funkcjonalno-przestrzennej ulicy Gdańskiej w Bydgoszczy, *The changes spatial-functional structure of street Gdanska of Bydgoszcz*. *Journal of Health Sciences*. 2013;3(14), 229-247. ISSN 1429-9623 / 2300-665X.

The journal has had 5 points in Ministry of Science and Higher Education of Poland parametric evaluation. Part B item 1107. (17.12.2013).

© The Author (s) 2013;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Radom University in Radom, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

Conflict of interest: None declared. Received: 16.10.2013. Revised: 14.11.2013. Accepted: 20.12.2013.

Oryginalny tekst stanowi rozdział w monografii "Problemy zarządzania przestrzenią miasta i jego otoczeniem" pod red. Rabant H., Gotowski R., Barwińska S., wyd. Promotio Geographica Bydostiensia, tom VI, UKW Bydgoszcz, 2010, s. 325-245. ISBN 978-83-7096-794-9

PRZEMIANY STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ ULICY GDAŃSKIEJ W BYDGOSZCZY

The Changes Spatial-Functional Structure of Street Gdanska of Bydgoszcz

Kazimierz Harłodziński

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Streszczenie

Zmiany w strukturze funkcjonalno – przestrzennej ulicy Gdańskiej w Bydgoszczy w procesie historycznego rozwoju miasta ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego ćwierćwiecza XX i pierwszej dekady XXI wieku.

Słowa kluczowe: Bydgoszcz, ulica, funkcje ulicy, użytkowanie terenu

Wprowadzenie

Ulica jest jednym z najstarszych elementów struktury miast. Funkcje ulicy dojrzały wraz z ewolucją osadnictwa. W historycznym procesie rozwoju miast, zdaniem Zarębskiej (1989), można wyróżnić według kryteriów funkcjonalno – przestrzennych kilka typów ulic:

- ulica wielofunkcyjna, służąca do poruszania i dostępu do domów mieszkalnych, stanowiąc zarazem przestrzeń komunalną przeznaczoną na rozwój funkcji usługowych;
- ulica ceremonialna, najczęściej stanowiąca oś kompozycyjną, skierowaną ku ważnemu obiektowi;
- ulice „szerokie”, charakterystyczne dla miast o dominujących funkcjach handlowych. Ulica główna w tych miastach ma ścisły związek z zabudową mieszkaniowo – usługową. Tworzą ją domy i sklepy lub magazyny kupieckie;
- ulice mieszkaniowe, charakterystyczna dla osiedli o funkcji wyłącznie mieszkalnych. Tego typu ulice w historii urbanistyki występują najrzadziej.

Wyżkowski (1989), wyraża pogląd, że sieć uliczna jest pochodną funkcją obsługi różnorodnego sposobu użytkowania terenu, w tym przede wszystkim zespołów mieszkaniowych, a nie kanwą do wyznaczenia wielkości poszczególnych oczek w celu ich zainteresowania.

Obszar badawczy stanowi ulica Gdańska, która już w średniowieczu stanowiła główny trakt komunikacyjny Bydgoszczy.

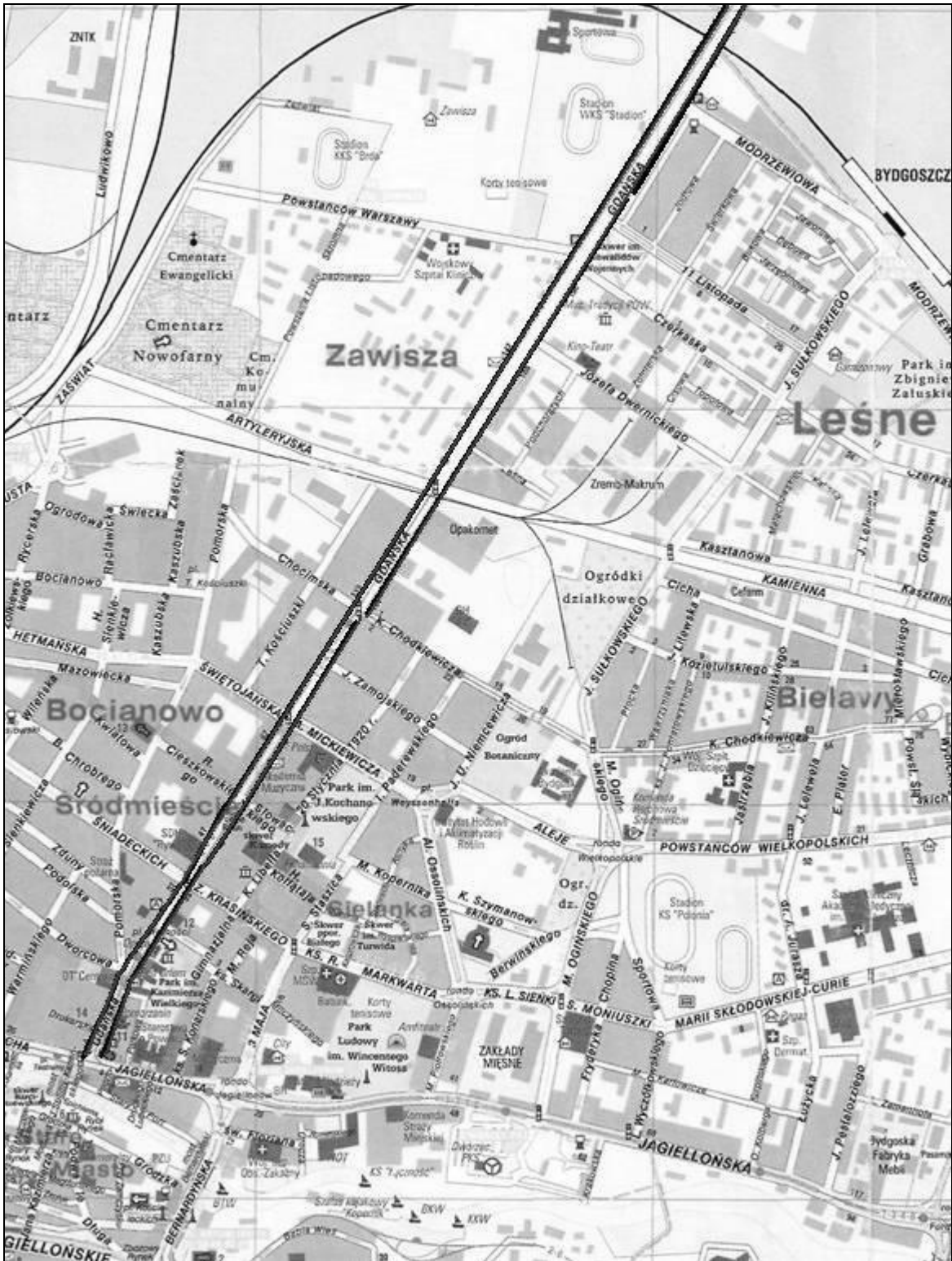
Rozwój ulicy

Ulica Gdańska była jednym z dziewięciu głównych traktów wychodzących z centrum, wzdłuż których rozbudowywała się Bydgoszcz. Miała ona zawsze istotne znaczenie w rozplanowaniu przestrzennym miasta, bowiem wyznaczyła główną oś kompozycyjną wzdłuż której rozrosło się śródmieście współczesnej aglomeracji.

Proces kształtowania się układu urbanistycznego terenów położonych na zachód i na wschód od ulicy Gdańskiej był złożony i długotrwały. Wytyczanie ulic prostopadłych do ulicy Gdańskiej było nierozzerwalnie związane z podziałem obszarów przyległych do traktu na bloki zabudowy oraz ze zmianami parcelacji gruntów. Przekroje tworzyły przy tym dogodną siatkę komunikacyjną, łączącą główną arterię z dzielnicami śródmieścia położonymi po jej stronie zachodniej (Ryc.1) (Bocianowo) i wschodniej (Grodztwa Bielawy, a później też osiedle Leśne). Zasadnicza sieć ulic przyległych do ulicy Gdańskiej powstała w drugiej połowie XIX wieku i w pierwszych latach XX stulecia. Jedynie pokrywające się z dawnymi traktami ulice: Focha, Jagiellońska, Dworcowa i Pomorska, podobnie jak początkowy odcinek Gdańskiej, swym rodowodem sięgają wieków średnich (Boguta 1971).

Z kolei rozwój sieci ulic bezpośrednio skomunikowanych z ulicą Gdańską obrazuje proces przyłączania przecznic. Kolejno zostały wytyczone ulice: Parkowa (przed 1789 r.), Drukarska (przed 1800 r.), Świętojańska (przed 1850 r.), Śniadeckich (przed 1853 r.), plac Wolności (przed 1854 r.), Powstańców Warszawy (przed 1861 r.), Chodkiewicz (przed 1875 r.), Chocimska (około 1875 r.), Artyleryjska (przed 1876 r.), Cieszkowskiego (1894-1896), Krasieńskiego (około 1895 r.), Słowackiego (około 1902 r.), Mickiewicza (1903 r.), Leśna (przed 1905 r.), Dwernickiego (około 1912 r.), Zamojskiego (około 1914 r.), 11 Listopada (około 1936 r.), Modrzewiowa (około 1936 r.), Czerkawska (po 1945 r.), Kamienna (2001 r.).

Początki zabudowy w rejonie Przedmieścia Gdańskiego sięgają schyłku XIV wieku. Pierwszy most łączący miasto właśnie z przedmieściem istniał przed 1448 rokiem, a posiadanie dogodnej przeprawy przez rzekę sprzyjało osadnictwu w tym rejonie. Jednak dopiero od połowy XIX wieku rozpoczął się proces narastania zabudowy przy ulicy Gdańskiej, który postępował sukcesywnie i odzwierciedlał tempo rozbudowy miasta.

Ryc.1. Ulica Gdańska i ulice przyległe.
 Źródło: Plan miasta.

Trakt Gdański zajmował zawsze ważne miejsce w planach rozwojowych miasta. Już w 1806 roku w Bydgoszczy było zainstalowanych 97 latarni olejowych, z których jedna oświetlała Most Gdański, a 9 Przedmieście Gdańskie. W 1860 roku, wraz z uruchomieniem bydgoskiej gazowni, Bydgoszcz i ulicą Gdańską zaczęły oświetlać

latarnie gazowe, po około czterdziestu latach wyparte przez nowoczesne lampy elektryczne.

Ulica na całej długości posiadała jezdnię o brukowanej nawierzchni, wydzieloną krawężnikami, wzdłuż których nasadzony był szpaler drzew. Chodniki ułożone były z prostokątnych, dużych płyt granitowych oraz z mniejszych, kwadratowych płytek, zapewne także granitowych. 18 maja 1888 roku ruszyła pierwsza linia tramwaju konnego, tak zwana „czerwona”, łącząca część staromiejską z dworcem kolejowym, zrealizowana przez firmę inżynierską Chr. Havestadt, M. Contag & Co. z Berlina. Linia ta objęła swym przebiegiem odcinek ulicy Gdańskiej między placem Teatralnym a ulicą Dworcową. Warto zaznaczyć, że dogodny układ komunikacyjny szerokiej, reprezentacyjnej ulicy miał niewątpliwy wpływ na jej rozwój. Uruchomienie pierwszej linii tramwajowej, następnie drugiej i szybka elektryfikacja sprawiły, że na ulicę Gdańską łatwo można było dostać się tak od strony Starego Miasta i Przedmieścia Poznańskiego, jak i od dworca kolejowego czy z Przedmieścia Toruńskiego.

Zabudowa ulicy i jej architektura

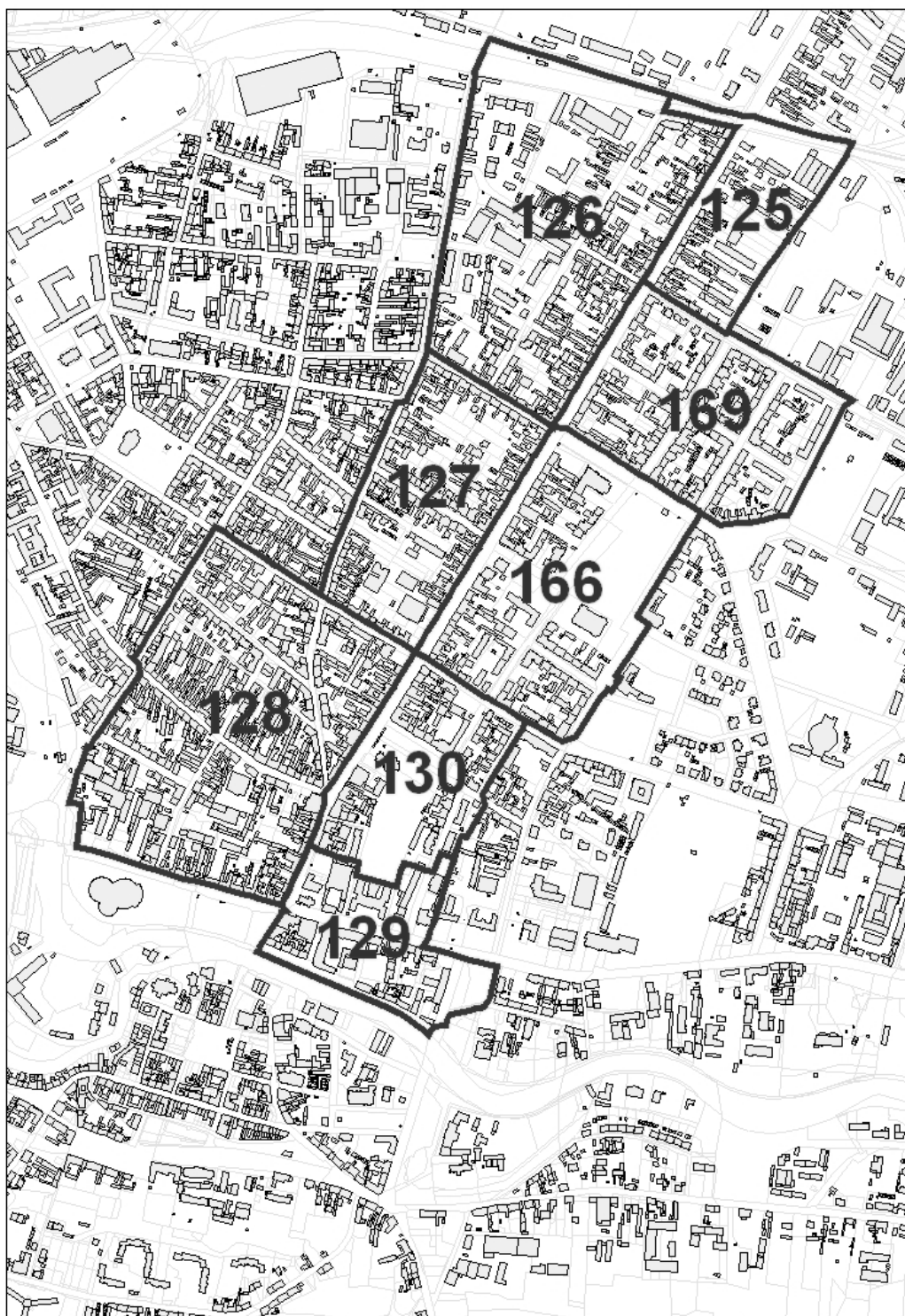
Zabudowa ulicy Gdańskiej świadczy o jej mieszczańskim charakterze. Wzdłuż traktu powstawały od połowy XIX stulecia domy mieszkalne, często w kondygnacji parteru mieszcząc lokale handlowe. Złożyły się one na zwartą, pierzejową zabudowę przerwaną niekiedy tylko drogami wjazdowymi na parcele między ścianami szczytowymi sąsiednich kamienic. Monotonia zwartych ciągów budynków w kilku miejscach została atrakcyjnie rozbita wolnostojącymi willami otoczonymi ogrodami (nr 50, 84, 119 i bliźniacze 88-90). Warto przy tym podkreślić, że krajobraz architektoniczny ulicy ukształtował się na przestrzeni ponad 150 lat. Długotrwały proces sprawił, że zespół zabudowy w przebiegu całej ulicy jest znacznie zróżnicowany pod względem gabarytowym, jakościowym, a przede wszystkim stylistycznym. Dlatego przy trakcie gdańskim spotkamy skromne, parterowe budynki frontowe (nr 97), parterowe domy z ogrodami reprezentujące typ budownictwa przedmiejskiego (nr 109, 121, 166, 176, 178), kamienice czynszowe dwu- i trzypiętrowe (jest ich blisko sto) oraz wielkomiejskie, okazałe kamienice. Niestety tych ostatnich w latach 1882-1914 wybudowano zaledwie dziewięć (nr 16, 55, 30, 63, 27, 62, 95, 34), wszelkie dobrze zachowane stanowią pozytywne dominanty architektoniczne (Akta budowlane Miasta Bydgoszczy, Archiwum Państwowe w Bydgoszczy).

Ulica Gdańska od połowy XIX wieku odgrywała przede wszystkim rolę komunikacyjną. Jej oblicze zaczęło kształtować się stopniowo od połowy tego stulecia. Od początku reprezentacyjny, typowo mieszczański trakt stał się osią kompozycyjną rozrastającego się Śródmieścia. Na charakter ulicy znaczący wpływ wywarł układ funkcjonalny, struktura zawodowa mieszkańców oraz ich potrzeby. W ciągu ulicy dominowały budynki mieszkalne stawiane w zwartej zabudowie. W kamienicach reprezentacyjne mieszkania zajmowali przede wszystkim zamożni bydgoszczanie – urzędnicy, fabrykanci i handlowcy, w skromniejszych mieszkali mistrzowie różnych profesji. Natomiast lokale w oficynach i skromnych domach frontowych zasiedlali drobni rzemieślnicy oraz robotnicy.

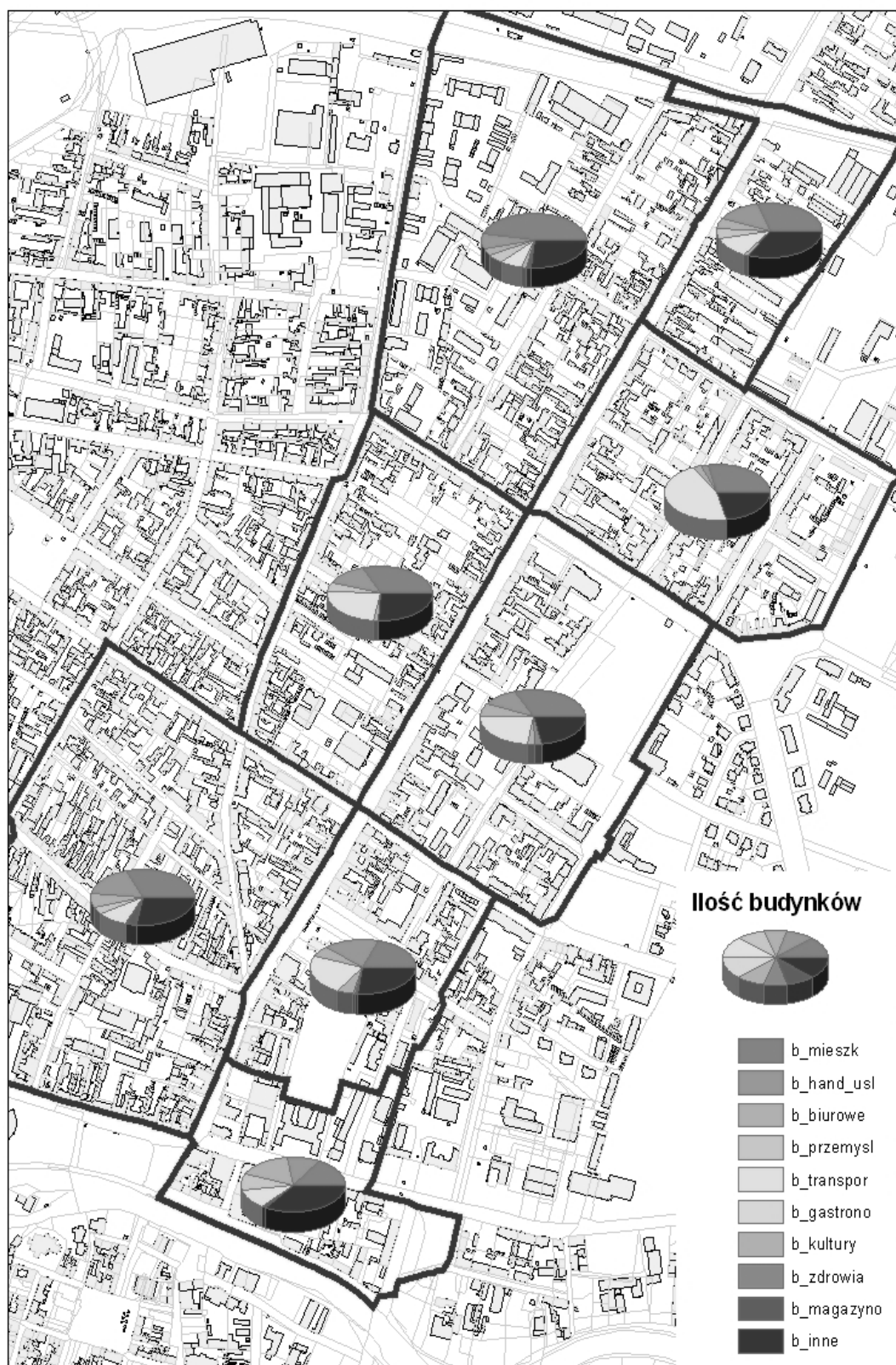
Charakterystyka przemian struktury funkcjonalno – przestrzennej ulicy Gdańskiej

Budynki przeznaczenia mieszkalnego, od zawsze stanowiły największy udział w strukturze miasta. Ulica Gdańska cechuje się zwartą zabudową śródmiejską, a zabudowa mieszkaniowa to typ wysokiej intensywności kamienice. Najwięcej budynków mieszkalnych znajduje się w obrębie nr 126 (Ryc. 2), położonym na odcinku od ulicy Świętojańskiej do ulicy Chocimskiej, usytuowanym poza częścią ulicy typowo handlowej,

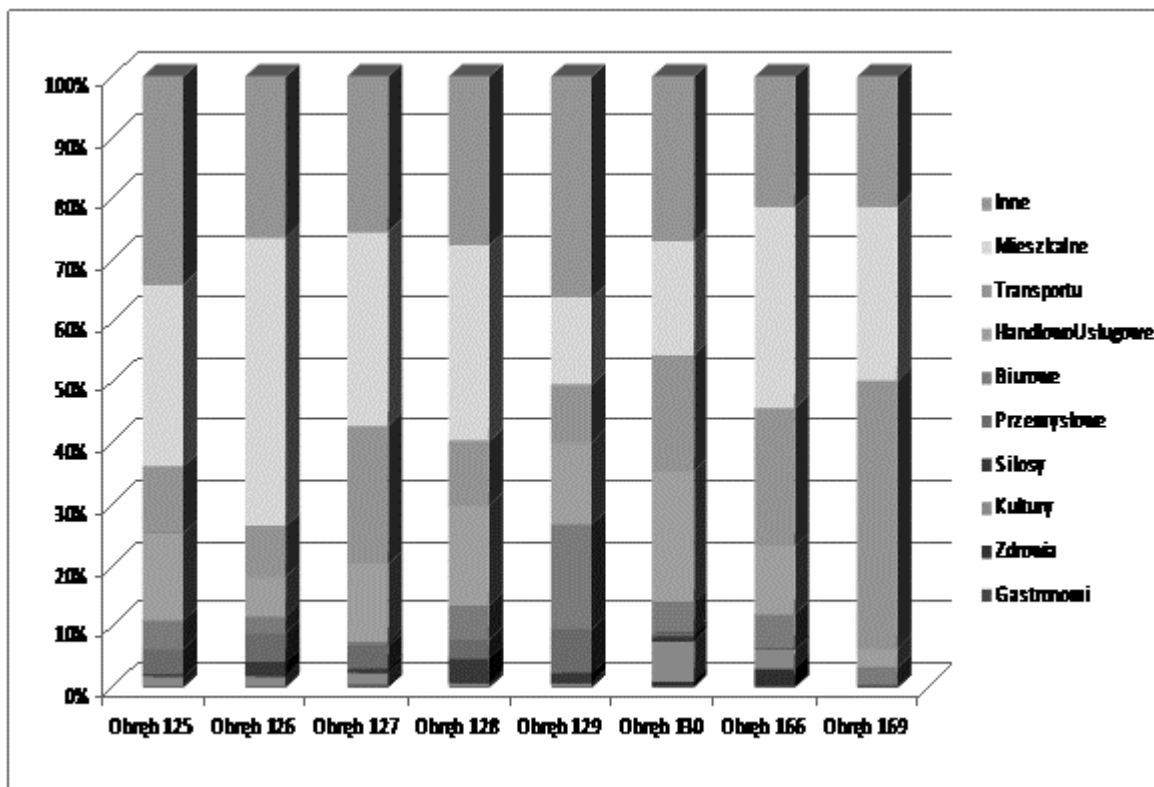
charakteryzującym się małymi sklepami w witrynach kamienic lub zakładami usługowymi. Najmniej budynków mieszkalnych znajduje się w obrębie 129 (Ryc.3), znajdującym się po południowej stronie przy ulicy Marszałka Focha. Jedną z najszybciej rozwijających się

Ryc. 2. Podział na obręby ulicy Gdańskiej.
Źródło: Wydział Mienia i Geodezji Miasta Bydgoszczy, zmienione.

Ryc. 3. Rodzajowa ilość budynków wg obrębów.
 Źródło: Wydział Mienia i Geodezji Miasta Bydgoszczy, zmienione.

Ryc. 4. Rodzajowa ilość budynków wg obrębów

Źródło: Wydział Mienia i Geodezji Miasta Bydgoszczy, opracowanie własne.

w ostatnich latach funkcji zagospodarowania terenu były usługi wysokiego rzędu. Efektem rozwoju tej funkcji było przekształcanie budynków mieszkalnych (Ryc.4), starych kamienic służących innym funkcjom w budynki biurowe. Swoje miejsce znajdowały w nich kancelarie adwokackie, kancelarie notarialne lub biura nieruchomości. Najwięcej budynków biurowych znajduje się w obrębie 129, zlokalizowanym przy ulicy Marszałka Focha, ulicy która charakteryzuje się wysoką intensywnością funkcji wyższego rzędu. Najmniejsza ilość budynków biurowych znajduje się w obrębie 169 ograniczonym ulicami Cieszkowskiego i Mickiewicza, gdzie dominują funkcje mieszkalne i transportu.

Analizując ryciny 5 i 6 zagospodarowania przestrzennego ulicy Gdańskiej na przestrzeni lat 1976 i 2007, zwracają uwagę zmiany w użytkowaniu terenu. Nastąpiły znaczne zmiany przeznaczenie danych terenów, na bardziej szczegółowe. Podziału dokonano z uwzględnieniem urbanistycznych walorów danego terenu, jego funkcji dominującej oraz usytuowania względem całości planu zagospodarowania. Funkcja mieszkaniowa, która w 1976 roku określana była terenami mieszkalnictwa rodzinnego o wysokiej intensywności zabudowy, została rozczłonkowana aby w 2007 roku można określać tereny mieszkalne jako tereny zabudowy mieszkaniowej śródmiejskiej i tereny i obiekty zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. W 1976 roku tereny mieszkalne zajmowały zaledwie 15 % całości ujętego terenu, natomiast w 2007 roku łączna powierzchnia terenów o przeznaczeniu mieszkalnym wynosiła około 70% ujętego terenu, w tym 60% to tereny zabudowy mieszkaniowej śródmiejskiej, a 10% to tereny i obiekty zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Na przestrzeni lat 1976 - 2007 rozdzielona została funkcja terenów administracji i usług wymagających i niewymagających koncentracji w ośrodkach, aby z osobna planować pod względem ładu urbanistycznego tereny usług i tereny administracji. Wpływ na to miał fakt decentralizacji władzy w latach 1990 i 1999. W ten sposób z 40% terenów administracji i usług wymagających i niewymagających koncentracji, w 2007 roku zatwierdzono na planie zagospodarowania

terenu tylko 4% terenów administracji, 5% terenów usług i 5% terenów usługowo handlowych centralnych funkcji miasta. Tereny zielone zmieniły nazwę na tereny zieleni urządzonej, procentowo natomiast nie zmieniły wartości. Z planu zagospodarowania z roku 2007, całkowicie zniknęły tereny zakładów nieuciążliwych, które w 1976 roku stanowiły około 7% zagospodarowania obszaru badań.

Legend

- 1 Tereny administracji i usług wymagających koncentracji w ośrodkach
- 2 Tereny administracji i usług nie wymagających koncentracji w ośrodkach
- 3 Tereny zakładów nieuciążliwych
- 4 Tereny parków i zieleńców
- 5 Tereny mieszkalnictwa rodzinnego o wysokiej intensywności zabudowy

Ryc. 5. Zagospodarowanie przestrzenne ulicy Gdańskiej w Bydgoszczy w 1976 roku.
Źródło: Miejska Pracownia Urbanistyczna w Bydgoszczy, zmienione.

Legenda

- 1 Tereny usługowo handlowe centralnych funkcji miejskich
- 2 Tereny zieleni urządzonej
- 3 Tereny i obiekty administracji
- 4 Tereny zabudowy mieszkaniowej śródmiejskiej
- 5 Tereny zabudowy usługowej
- 6 Tereny i obiekty służby zdrowia
- 7 Tereny i obiekty zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej

Ryc. 6. Zagospodarowanie przestrzennej ulicy Gdańskiej w Bydgoszczy w 2007 roku.
 Źródło: Miejska Pracownia Urbanistyczna w Bydgoszczy, zmienione.

Typowe tereny mieszkaniowe lub tereny administracji zostały przekształcone w tereny zabudowy mieszkaniowej śródmiejskiej choć w rzeczywistości służą one usługom. Coraz mniej ludzi mieszka w obrębie ulicy Gdańskiej a lokale przez nich niekiedy zamieszkiwane wykorzystywane są jako gabinety lekarskie, kancelarie adwokackie, notarialne, prawnicze a niekiedy sklepy i zakłady usługowe. Większe budynki mieszkalne, wykupione i wyremontowane swe przeznaczenie znajdują jako siedziby banków lub większych firm. Zniknęły z powierzchni planu budynki o typowej zabudowie

mieszkaniowej o wysokiej koncentracji, co znaczy jedynie o przesiedlaniu z obszaru centrum miejskiego ludności. Zniknęły również wszelkiego rodzaju zakłady nieuciążliwe, najczęściej w latach 80-tych XX wieku produkujące wyroby własne. W 2007 r. widać też rozbudowę terenów i obiektów służby zdrowia jak i tereny zieleni urządzonej.

Użytkowanie terenu

Na podstawie danych Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Bydgoszczy dotyczących klasyfikacji budynków pod względem funkcji użytkowania, stwierdzić można znaczną dominację budynków mieszkalnych. Niewielka ilość budynków handlowych miesza się z budynkami zdrowia, komunikacji i innymi niesklasyfikowanymi. Jak można zauważyć, charakter zabudowy ulicy Gdańskiej to budynki najczęściej dwu i trzy piętrowe, pojedyncze budynki posiadają 4 lub 5 kondygnacji i są to budynki umieszczone w kierunku centrum miasta, natomiast budynki w kierunku szosy Gdańskiej charakteryzują się malejącą ilością kondygnacji.

Przedstawione na rycinach 7 i 8 formy użytkowania terenu ulicy Gdańskiej w roku 1976 i 2007, ukazują bardzo wyraźne zmiany ilościowe konkretnych funkcji na przestrzeni tych lat. W roku 1976 struktura funkcjonalna zrównoważona była przez handel i usługi, które stanowiły przeważającą większość w wysokości 38% i 24% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W 2007 roku struktura funkcjonalna wciąż zdominowana przez handel 36% i usługi 32%, jednakże usługi zostały podzielone na usługi niższego 17% i wyższego 15% rzędu (Banki, Kancelarie Adwokackie, Kancelarie Notarialne, Biura Nieruchomości). Produkcja, która szeroko rozwijała się przy zakładach rzemieślniczych, oraz zakłady produkcyjne o skutkach produkcji nieuciążliwych dla otoczenia stanowiła w 1976 roku 5% ogółu. Była to jak na centrum miasta znacząca liczba 11 zakładów produkcyjnych, w tym Famor, Opakomet, Wytwórnia napojów chłodzących, Dzianotex. Z biegiem lat zakłady produkcyjne przenoszone były poza centrum miasta, na jego obrzeża, ze względów logistycznych i ekologicznych co doprowadziło do znacznego zmniejszenia ilości zakładów produkcyjnych przy ulicy Gdańskiej do 1%. Znaczących różnic nie można wykazać w ilości budynków funkcji gastronomicznej 4% w 1976 r. i 5% w 2007 r., tak samo jak budynków funkcji zdrowia 8% w 1976 r. i 7% w 2007 r. Duży wzrost natomiast nastąpił w sektorze funkcji turystycznej z 0% w 1976 r. do 5% w 2007 r.

Ryc. 7. Formy użytkowania terenu przy ul. Gdańskiej w 1976 roku.
 Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 8. Formy użytkowania terenu przy ul. Gdańskiej w 2007 roku.

Źródło: opracowanie własne.

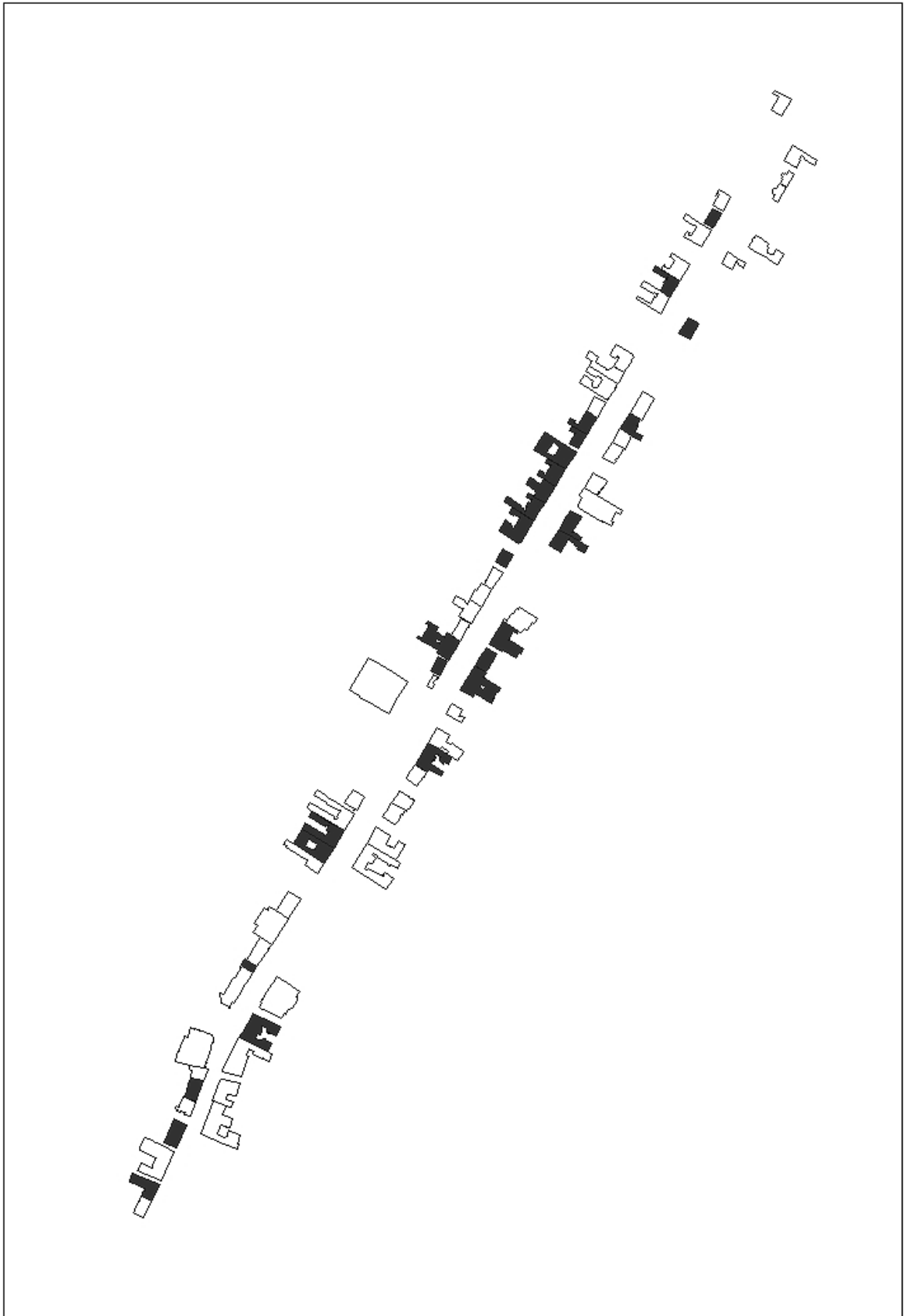
Na przestrzeni lat spopularyzowane zostały wyjazdy zagraniczne, ceny wycieczek stały się dostępne dla ogółu, czego wynikiem były agencje turystyczne i biura podróży

szukające lokalizacji w miejscach często odwiedzanych i popularnych. Spadkiem natomiast wyróżnia się funkcja kultury i rozrywki, której 8% spadek z 11% w 1976 r. do 3% w 2007 r. spowodowany był centralizacją usług tego typu w obiektach multiplexów i galerii handlowych. Niewielki wzrost z 1% w 1976 r. do 2% w 2007 r. notują apteki, które wykazują tendencję wzrostową.

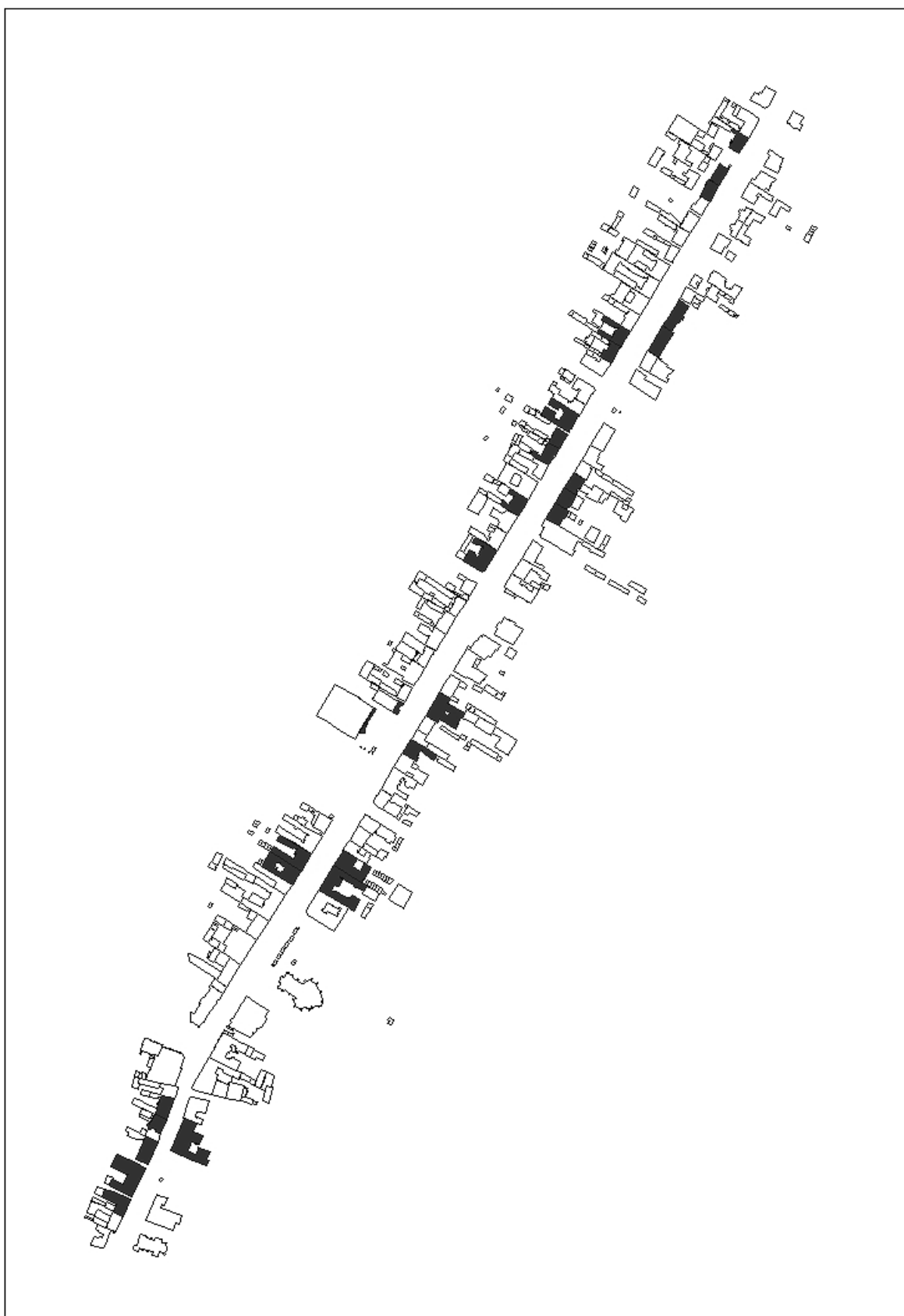
Przemiany funkcji usługowej

Funkcja usługowa, jedna z dwóch najważniejszych i dominujących obok funkcji handlowej w strukturze ulicy Gdańskiej jako ulicy reprezentatywnej uległa poważnym przemianom na przestrzeni lat (Ryc. 9 i 10). Wiele zakładów rzemieślniczych zniknęło z mapy, pojawiły się natomiast usługi, których nie było. Rozwój technologii, nowości techniczne, zwiększające się potrzeby klientów oraz coraz bardziej wysublimowane pomysły na zaspokojenie owych potrzeb, doprowadziły do powstania obiektów usługowych typu solarium (1 obiekt na ul. Gdańskiej) tłumacz (2 obiekty na ul. Gdańskiej) czy salon tatuażu (1 obiekt na ul. Gdańskiej). Wraz z biegiem lat, ulica gdańska umacniała i rozwijała swój reprezentacyjny charakter. Doprowadziło to do zniknięcia z mapy usług typowo rzemieślniczych jak zakłady garmazeryjne (8% udziału w strukturze usługowej w 1976 r.), pralnie (8% udziału w strukturze usługowej w 1976 r.), czy zakładów wytwarzających produkty skórzane. Z 6% (3 obiekty w 1976 r. do aż 26% (11 obiektów) w 2007 r. wzrosła liczba zakładów fryzjerskich oferujących swe usługi na ulicy Gdańskiej. Na tego typu usługi klienci nie muszą czekać, duża konkurencja daje możliwości wyboru, szybką i profesjonalną obsługę w trakcie jednorazowego przechodzenia ulicą w celach biznesowych lub podczas podróży.

Najbardziej widoczną na przedstawionych rycinach różnicą jest dynamiczny wzrost ilości obiektów oferujących usługi reklamy. W 1976 r. marketing i reklama nie były tak poważną dziedziną handlu i usługach jak dziś. Na przestrzeni lat powstało 9 obiektów oferujących usługi reklamy stanowiących 21% w strukturze usług.

Ryc. 9. Rozmieszczenie funkcji usługowej przy ul. Gdańskiej w 1976 roku.
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 10. Rozmieszczenie funkcji usługowej przy ul. Gdańskiej w 2007 roku.
Źródło: opracowanie własne.

Funkcja handlowa stanowi w strukturze ulicy Gdańskiej znaczącą rolę. Charakter reprezentacyjny ulicy, na przestrzeni lat nabierał coraz to większego znaczenia, i wraz ze wzrostem konkurencyjności, popytu, atrakcyjności turystycznej i ogólnego rozwoju miasta, funkcja handlowa przemieniała się. Małe wyspecjalizowane lub rzemieślnicze sklepy, zastąpione zostały przez ekskluzywne butikiki, sklepy z odzieżą i witrynowe sklepy przyciągające klientów przechodzących wzdłuż ulicy. Z 78 obiektów handlowych w 1976 r., 27 mieściło się w granicach od ul. Marszałka Focha do ul. Chodkiewicza, natomiast w roku 2007 z 111 obiektów handlowych na ulicy Gdańskiej liczba obiektów mieszczących się w granicach od ul. Marszałka Focha do ul. Chodkiewicza wzrosła do 48. Głównie wzrost zauważalny jest w ilości sklepów odzieżowych z 16% (12 sklepów) w 1976 r. do 21% (23 sklepy) w 2007 r. co spowodowane jest traktowaniem ulicy Gdańskiej jako jednego z głównych deptaków miasta oraz alei handlowej dla mieszkańców miasta jak i głównie dla osób przyjezdnych. Ilość sklepów obuwniczych nie zmieniła się ilościowo (5% w 1976 r. i 6% w 2007 r.) ,w dużym stopniu podyktowane to było zmianą marek producentów, likwidacją zakładów mniej znanych i wkraczaniem na rynek polski zachodnich marek. Na przestrzeni lat z ulicy Gdańskiej całkowicie zniknęły sklepy spożywcze, które w 1976 r. stanowiły 19% ogółu funkcji handlowej. Natomiast pojawiły się sklepy mięsne jako sklepy firmowe wielu producentów, sklepy monopolowe, sklepy z artykułami sportowymi, motoryzacyjnymi, plastycznymi, chemicznymi, które stanowiły odpowiedź na zapotrzebowanie klientów. Duży wzrost, bo z dziedziny, która nie istniała w ogóle do 5% (5 sklepów) udziału w strukturze handlu, wzrosła liczba sklepów z artykułami telefonicznymi, podyktowana rozwojem technologicznym i spopularyzowaniem telefonii cyfrowej oferującej swe usługi dostępne dla każdego.

Przedstawiona dynamika zmian funkcji gastronomicznej i turystycznej, wskazuje na tendencje rozwoju ulicy Gdańskiej oraz rozwój i znaczenie funkcji turystycznej w ogólnym rozwoju ulicy i miasta. W 1976 r. na ulicy Gdańskiej istniały zaledwie 2 punkty funkcji turystycznej, natomiast w 2007 r. było ich już 11, z czego 9 w obrębie ulicy, przedstawionym obrazowo (ryc. 10). Tak dynamiczny wzrost funkcji turystycznej sprzyja rozwojowi innych funkcji znajdujących swą lokalizację na ulicy Gdańskiej. Turystyka sprzyja rozwojowi handlu, usług, a ruch turystyczny promuje miasto i jego walory.

Wytwarzanie przestrzeni biznesowej

Naturalnie wraz ze wzrastającymi perspektywami rozwoju gospodarczego Bydgoszczy, ulica Gdańska przyjmowała specyficzną rolę centrum biznesowego, kształtującego się na odcinku od ulicy Marszałka Focha do ulicy Chodkiewicza. Inwestorzy zauważyli fakt, iż ulica Gdańska ma charakter reprezentacyjny, co zwiększyło zainteresowanie wynajęciem powierzchni biurowej, a co za tym idzie przekształcenia lokali mieszkalnych na lokale biurowe.

Na przestrzeni lat zwiększała się liczba lokali usługowych wyższego rzędu (banki, kancelarie adwokackie, kancelarie notarialne, biura rachunkowe). Z czasem wzrastała popularność kierunków studiów o tych specjalnościach co wiązało się z większą innowacyjnością i powstawaniem firm usługowych wyższego rzędu.

Zauważyć można wzrost ilości budynków, których prawnymi właścicielami stały się osoby prywatne. Wzrost ten podyktowany jest rozwojem firm, należących do osób prywatnych, które dla potrzeb rozwoju wykupywały atrakcyjnych domy i lokale. W dużej mierze, właścicielami dużych firm, w tym banków, towarzystw ubezpieczeniowych, agencji nieruchomości są osoby prywatne. Największa dynamika wzrostu nastąpiła na przełomie XX i XXI wieku, z 179 do 320 podmiotów własności prywatnej.

Zauważalny jest proces zacieśniania się „Centrum Biznesowego” w obrębie ulicy. Świadczone usługi wymagają odpowiedniej lokalizacji. Biorąc pod uwagę położenie względem dostępności komunikacyjnej oraz warunki estetyczne możemy stwierdzić, iż powyższe kryteria spełniają jedynie budynki położone na odcinku między ulicą Dworcową a Chodkiewicza wyraźnie wyznaczając lokalizację „Centrum Biznesowego” na ulicy Gdańskiej.

O wartości lokalizacyjnej budynków przy ulicy Gdańskiej świadczy również zróżnicowanie cen najmu lokali. Zauważalny jest wzrost średniej ceny najmu lokali z roku 1999 (średnia 26,959 zł/m²) do tej z roku 2007 (średnia 39,366 zł/m²) oraz zwiększająca się liczba wolnych lokali do wynajęcia, co związane jest ze zmniejszającą się liczbą osób zamieszkujących budynki przy ulicy Gdańskiej na rzecz wolnych przestrzeni pod usługi, handel oraz innego rodzaju przedsiębiorczość.

Funkcje usługowe wyższego rzędu nie występowały w 1976 roku. Wszystkie funkcje usługowe, sklasyfikowane były w 1976 roku jako ogólne usługi, nie występowały wtedy tak popularnie usługi adwokackie, prawnicze, notarialne czy też dotyczące zarządzania nieruchomościami, sprzedażą i obrotem. Zaledwie 3 Banki mieściły swe oddziały w 1976 r. na ulicy Gdańskiej.

Wartości komunikacyjne ulicy Gdańskiej

W każdym mieście jest ulica będąca w jakiś sposób symbolem jego współczesnej wielkomiejskości – ulica, a właściwie arteria przebiegająca przez centrum. A gdy padnie jej nazwa każdy wie o jakim mieście jest mowa. Po prostu nigdy nie pozostaje anonimowa. Tak dla Łodzi taką ulicą jest Piotrkowska, dla Krakowa Al. Mickiewicza, dla Wrocławia Legnicka, czy dla Gdańska Grunwaldzka, a dla Torunia ul. Szeroka taką właśnie ulicą dla Bydgoszczy jest Gdańska.

Ulica pełni w układzie urbanistycznym miasta rolę nie tylko komunikacyjną, ale przede wszystkim kompozycyjną i funkcjonalną. Ogniskuje ona program publiczno-usługowy, którego koncentracja i różnorodność kształtuje wizerunek miasta, a także przesądza o dużej atrakcyjności inwestycyjnej, konsumpcyjnej i turystycznej terenów położonych w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Ulica ta, ukształtowana jako tradycyjna ulica z zabudową mieszkalno-usługową, stanowi wnętrze urbanistyczne o wyraźnie publicznym charakterze, której skala i czytelność kompozycji przestrzennej skutkuje dominacją ruchu pieszego. Niezależnie od tego ulica śródmiejska stanowi układ komunikacyjny, łączący śródmieście z terenami pozostałych dzielnic miasta.

Ulica Gdańska jest na tyle specyficzną ulicą, iż dzieli się na dwie części, będąc zarówno arterią komunikacyjną jak i ulicą o charakterze reprezentacyjnym stanowiącym przestrzeń publiczną i główną oś handlową miasta. Odcinek od ul. Marszałka Focha do skrzyżowania z ulicami Świętojańską i Alejami Adama Mickiewicza stanowi oś handlową, natomiast dalsza część w kierunku północnym stanowi arterię komunikacyjną, umożliwiającą dojazd do centrum miasta, jak i wyjazd z niego. Cała ulica sklasyfikowana jest jako droga wewnętrzna miasta, a jej długość wynosi 2,5 kilometra.

Ograniczony ruch kołowy na odcinku od ul. Marszałka Focha do skrzyżowania z ulicami Zygmunta Krasińskiego i Śniadeckich podkreśla charakter ulicy, ponadto nadając jej funkcję deptaku.

Ulica Gdańska usytuowana w centrum miasta, stanowiąca jedną z głównych osi handlowych, jest również ważnym ciągiem komunikacyjnym stanowiącym o charakterze miasta. Jest ulicą znaną, na której swe siedziby ma wiele znanych i mniej znanych firm, na której ekskluzywne marki producenckie coraz to częściej otwierają swe sklepy.

Stwierdzić można zatem, iż ulica Gdańska swe przemiany przechodziła głównie w sferze struktury funkcjonalnej, a struktura przestrzenna zmieniała się pod wpływem podnoszących się standardów oraz kierunku przemian funkcjonalnych.

Literatura

1996 Bydgoszcz w statystyce, Urząd Miejski w Bydgoszczy, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 1996.

Akta budowlane miasta Bydgoszczy, sygn. 3882-4092, [w:] Archiwum Państwowe w Bydgoszczy.

Boguta T. , Rozwój i aktualna problematyka komunikacji miejskiej w Bydgoszczy, Kronika bydgoska R.II: 1971.

Firmy 2007, Hoppenstedt Bonnier Information Polska.

Gawlikowski A., Ulica w strukturze miasta, Wydaw. Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1992.

Hryniak Z., Struktura przestrzenno-funkcjonalna ośrodków usługowych wybranych miast regionu lubelskiego, PWN, Warszawa - Łódź 1979.

Jałowiecki B., Ewa Kaltenberg-Kwiatkowska , Procesy urbanizacji i przekształcenia miast w Polsce, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1988.

Księgi Adresowe miasta Bydgoszczy na lata 1855-2007.

Licznernski A., Rozwój terytorialny Bydgoszczy, Kronika bydgoska R. II: 1971, Bydgoszcz, 1971r.

Malikowski M., Solecki S., Przemiany przestrzenne w dużych miastach Polski i Europy Środkowo-Wschodniej, Zakład Wydawniczy "Nomos", Kraków 2007.

Nowakowski M., Komunikacja a kształtowanie centrum miasta, 1976.

Pięciński W. , Przestrzenne kształtowanie ulic, Miasto 1976, nr 5.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy, 2005, MPU Bydgoszcz.

Propozycja założeń rozwoju przestrzennego Śródmieścia, Miejska Pracownia Urbanistyczna 2007r.

Słodczyk J., Klimek R., Przemiany przestrzeni miast i stref podmiejskich, Uniwersytet Opolski 2006r.

Słodczyk J., Przestrzeń miasta i jej przeobrażenia, Uniwersytet Opolski 2003r.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania miasta Bydgoszczy, 2007, MPU Bydgoszcz.

Studium historyczno – konserwatorskie. Śródmieście, cz. 1, t. II, Bydgoszcz 1993, maszynopis [w:] Pracownia Dokumentacji i Popularyzacji Zabytków, Wojewódzki Ośrodek Kultury w Bydgoszczy.

Studium historyczno – konserwatorskie. Śródmieście, cz. 8, t. II, Bydgoszcz 2000, maszynopis [w:] Pracownia Dokumentacji i Popularyzacji Zabytków, Wojewódzki Ośrodek Kultury w Bydgoszczy.

Warzyszkiewicz B., Przemiany struktury funkcjonalno – przestrzennej ulicy Gdańskiej w Bydgoszczy, Instytut Geografii UKW, Bydgoszcz 2008.

Wyżykowski A., Współczesne tendencje kształtowaniu sieci ulicznej terenów mieszkaniowych, [w:] Instytut Urbanistyki i Planowania Przestrzennego Politechniki Warszawskiej, Sieć uliczna, PWN Warszawa – Łódź 1989, s. 30-48.

Zarębska T., Sieć uliczna i tkanka zabudowy miast w rozwoju historycznym do połowy XIX wieku, [w:] Instytut Urbanistyki i Planowania Przestrzennego Politechniki Warszawskiej, Sieć uliczna, PWN Warszawa – Łódź 1989, s. 13-21.

Abstract

The changes in functional – spatial structure of Gdańska street in Bydgoszcz in the process of historical development of the city at the thru of de 20th – 21st century.

Key words: street, functions of street, use the terrain, Bydgoszcz